

УДК 342

<https://orcid.org/0000-0003-2332-7295>DOI <https://doi.org/10.32703/2663-6352/2020-3-8-44-48>**Ковальчук Андрій Трохимович,***доктор юридичних наук, професор,**професор кафедри правосуддя,**Юридичного факультету**Інституту управління та технологій**Державного університету інфраструктури та технологій,**Заслужений діяч науки і техніки України**м. Київ, Україна*

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ МІЖНАРОДНОЇ СПІВПРАЦІ ОРГАНІВ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ (НА ПРИКЛАДІ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ УКРАЇНИ)

Анотація. В статті аналізується методологічні засади та сучасний стан міжнародної співпраці в сфері протидії відмиванню доходів, отриманих злочинним шляхом. Визначено практичну роль спеціально уповноваженого органу виконавчої влади у вищезазначеній сфері.

Ключові слова: фінансовий моніторинг, Егмонтська група, захищена мережа Егмонтської групи, фінансове право.

Annotation. The above conceptual and theoretical discourses in assessing the prospects of integration trends and processes, the author believes that in our time, the cooperation of the SFMS with financial intelligence units of other countries may not be directive and administrative, but primarily in methodological and advisory nature.

The State Financial Monitoring Service of Ukraine is the key element of counteraction to money and shadow legalization of proceeds from crime. Activities of the SFMC as a central executive authority that implements the State Policy in the sphere of counteraction to money laundering and legalization of capital, directed and coordinated by the Cabinet of Ministers through the Ministry of Finance of Ukraine.

FIU officials meet regularly, focusing on the exchange of experience, mechanisms to improve cooperation, including information exchange, training through the introduction of the latest training programs and more. The chairmen of the FIU, the Egmont Group Committee, and the Working Groups form the organizational and operational structure of the Egmont Group. The Secretariat is also an important structural element of the Egmont Group.

The effectiveness of Financial Monitoring Service directly depends on the efficient support of international organizations and institutions, highly professional staff and the understanding by civil society of the importance of joint efforts of the wide public in the fight against the sinister phenomenon of laundering illegally acquired capital, countering the financing of various forms of terrorism, proliferation of weapons of mass destruction.

Key words: financial monitoring, Egmont group, Egmont Security Web-site financial law.

Останні десятиліття – це багаторазові спроби вирішувати природні складнощі інтеграційного процесу засобами поглибленої централізації: інструментами політичної федералізації ЄС, формування на цій основі наддержавної європейської спільноти. Однак виявилися - найсвіжим прикладом чого став референдум населення Великої Британії щодо виходу з Європейського союзу - дана ціль є практично недосяжною.

Так, ще раніше заблоковано було прийняття Конституції ЄС, виявилися нереалізованими спроби з федералізації фіскальної системи (заснування бюджетного союзу). Також відбувся провал розрахованої на десять років Лісабонської стратегії, що була покликана повернути Європі лідерство в сфері інноваційно-технологічного прогресу.

Нині стає все більш очевидним, що «існують об'єктивні межі інтеграційного процесу – інтегрувати є сенс лише те, що не можна вирішити на національному рівні». Так вважає визнаний в Україні публічний діяч і вчений Анатолій Гальчинський. Нова епоха – це епоха «плавки твердих формоутворень», епоха не поглибленої централізації, а ексклюзивної індивідуалізації». ¹ Майбутнє Європейського співтовариства бачиться у зв'язку з цим не як примітивна централізація, а як багаторівнева аполярність, ексклюзивна індивідуальність горизонтальних зв'язків.

Водночас Гжегож Колодко бувший віце-премер і міністр фінансів Польщі вважає (і з цим важко не погодитися): «Світом управляти неможливо ні демократично, ні авторитарно. Впливати на те, що і як відбувається можливо передусім через вироблення регулятивних рішень щодо контролю і нагляду, стандартів і норм». ² І далі «Вміння управляти цивілізаційним розвитком означає здатність вирішувати проблеми, що породжуються негативними наслідками НТП. Останні виявляються більш серйозними, ніж це було до цих пір». ³

Визщеозначені концептуально-теоретичні дискурси в оцінці перспектив глобалізаційно-інтеграційних тенденцій і процесів автор даних нотаток проконстатував для того, щоб підкреслити, зокрема ту очевидність, що у наш час співпраця ДСФМ з фінансовими розвідками зарубіжних країн може носити не директивно-розпорядчий, а передусім і головним чином методично-консультативний характер. Тобто співпраця ПФР України має бути посилена саме в названій площині.

Методична і консультативна співпраця ДСФМ з фінансовими розвідками зарубіжних країн стосується досить широкого розмаїття проблем і сфер, у рамках яких визначальне місце на сьогодні запобігання та протидія відмиванню брудних капіталів, активна детінізація корупційних зв'язків і схем, щоб в кінцевому підсумку не допускати фінансування тероризму та розповсюдження зброї масового знищення.

¹ Гальчинський Анатолій. Європейське співтовариство: кінець і новий початок / Деркало.тижня, 2 липня 2016р., с. 7.

² Колодко Г.В. Куда идет мир: политическая экономия будущего / Гжегож Колодко.- М.: Магистр, 2014.- С. 226.

³ Там само, с. 362

Протягом 2016-2020 року між Держфінмоніторингом та 137 підрозділами фінансової розвідки (далі – ПФР) здійснювався обмін фінансовою інформацією, яка може бути пов'язана з відмиванням коштів (через механізм Egmont Security Web-site).

Найбільш активний обмін інформацією, щодо відправки запитів здійснювався з ПФР Великобританії, ПФР США та ПФР Швейцарії, ПФР Латвії, ПФР Кіпру, ПФР Британських Віргінських островів.

Ефективний вплив розвідувальних органів на вищезначені процеси ускладнюється тим, що саме інноваційні технології і здобутки дозволяють легалізувати й відмивати кошти, одержані незаконним і нерідко злочинним шляхом. Тобто саме завдяки цивілізаційним здобуткам інформаційно-інноваційного штибу державним та міждержавним регулятивним системам і зокрема ПФР протистоять детранспарентні схеми, що несуть в собі антицивілізаційну спрямованість і досить загрозові ознаки насування регуляторного хаосу.

Згоден з проф. Д. Гетманцевим у тому, що «явно замало знати англійську мову і вміти малювати презентації у форматі Power-Point». Фахівці подібного штибу не виведуть нашу фінансову систему з того хаосу, в який вона усе більше занурюється».⁴

Враховуючи цивілізаційні небезпеки такого типу, Держфінмоніторинг України має забезпечити ефективне функціонування єдиної інформаційної системи у сфері запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення.

Попри наявних труднощів та ускладнень Державною службою фінансового моніторингу України основі забезпечуються взаємодія та інформаційний обмін з компетентними органами іноземних держав і міжнародними організаціями у сприянні розслідуванню складних транснаціональних схем.

З метою протидії наявним загрозам, що перманентно відтворюються, з'явилися міжнародні модельні документи і зокрема – модельна податкова конвенція ОЕСР та план заходів з протидії розмиванню податкової бази й недопущення виведення прибутку з-під оподаткування (або план BEPS).

На думку міжнародних експертів і консультантів аналог плану BEPS має бути прийнятий на рівні міжнародного багатостороннього договору, участь в якому, фактично, обов'язкова для країн, котрі бачать або хочуть себе бачити в цивілізованому світі, а норми його однозначні для їх розуміння й застосування всіма країнами-учасницями.

Водночас дехто з вітчизняних експертів схильний бачити означені цивілізаційні загрози в різнорівневій палітрі наявних на національних рівнях законодавчо-правових норм. Адже наперед закладений у механізмах протидії відмиванню брудних капіталів суб'єктивізм оцінок цілком може призвести не тільки до подвійних стандартів, а й до вибіркового правосуддя.

⁴ Дзеркало тижня №11, 2016, с. 13.

Попри те, що план BEPS – це передусім дорожня карта, «Україна, з одного боку, відповідаючи викликам останнього антиофшорного скандалу, а з іншого – прагнучи показати активність у напрямі імплементації законодавства ЄС, хоче впровадити окремі положення плану BEPS уже сьогодні». А будь-який поспіх із впровадженням законодавства ЄС поза всяким сумнівом провокуватиме ряд не лише технічних, а й принципово важливих у сутнісному аспекті помилок, що матиме відчутні негативні наслідки макроекономічного штибу. У свою чергу, зарубіжні фахівці демонструють неприхований песимізм, аналізуючи правосуддя на українських теренах.

Наприклад, экс-прокурор США Марта Береш, надаючи методичну й консультативну допомогу фахівцям Національного антикорупційного бюро України зазначила: «Якщо у вас є Національне антикорупційне бюро, але нема незалежного суду, ви далеко не просунетесь».

Активізацію участі й зростання віддачі в міжнародному співробітництві у сфері запобігання та протидії відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом Державна служба фінансового моніторингу здійснює в поточному році (та планує продовжити в перспективі) шляхом:

- проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи серед учасників національної системи фінансового моніторингу щодо необхідності і важливості забезпечення ефективного співробітництва з міжнародними організаціями та установами, зокрема ПФР;

- організації міжнародних навчальних заходів та обміну досвідом у сфері боротьби з відмиванням коштів, фінансуванням тероризму та фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення;

- укладання міжнародних договорів міжвідомчого характеру з компетентними органами іноземних країн і передусім ПФР щодо пошуку новітніх технологій та шляхів боротьби з відмиванням коштів, фінансуванням тероризму та фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення.

Важливим інститутом у міжнародній системі протидії відмиванню брудних капіталів є Егмонтська група. ЕГМОНТСЬКА Група (The Egmont Group) створена 9 червня 1995 року з ініціативи фінансових розвідок Бельгії та США. Після того, коли Група підрозділів фінансової розвідки (далі - ПФР) зустрілись у палаці Егмонт біля Брюсселя, щоб прийняти рішення про співробітництво і взаємодію, саме назва «Егмонтська група» набула офіційного тлумачення і міжнародне визнання. Гостра потреба в консолідації зусиль ПФР у запобіганні і протидії відмиванню брудних коштів зумовила організаційне створення даного координаційного та консультаційного інструменту ПФР. На сьогоднішній день ця організація об'єднує підрозділи фінансових розвідок 94 країн світу.

Офіційні представники ПФР регулярно зустрічаються, акцентуючи свою увагу на обміні набутим досвідом, механізмах покращення співпраці, зокрема в інформаційному взаємообміні, підвищенні кваліфікації шляхом впровадження новітніх програм навчання тощо. Голови ПФР, Комітет Егмонтської групи, Робочі групи утворюють організаційно-оперативну структуру Егмонтської групи. Також важливим структурним елементом Егмонтської групи виступає

Секретаріат.⁵ При цьому керівну ланку даної структури являють Голови ПФР. Шляхом консенсусу останні приймають рішення щодо членства в Егмонтській групі представників національних юрисдикцій, ключових принципів функціонування та бюджету організації.

Державна служба фінансового моніторингу України є членом Егмонтської групи з 26 червня 2004 року. З часу набуття членства у групі вона брала участь у діяльності всіх робочих груп та була членом Егмонтського Комітету.

Комітет Егмонтської групи слугує координаційним та консультативним механізмом для Голів ПФР і робочих груп. Основною функцією Комітету є сприяння Егмонтській групі в реалізації ряду принципово важливих функцій та видів діяльності, які передусім стосуються ефективної протидії таким фінансовим злочинам, як відмивання брудних коштів і фінансування тероризму.

Загальною ж метою діяльності Егмонтської групи є організація та проведення засідань у міжнародних рамках задля сприяння впровадженню національних програм протидії відмивання брудних коштів та фінансування тероризму.

Підтримка програм сприяння ПФР у національних юрисдикціях включають такі напрямки:

- розширення та систематизація міжнародного співробітництва у формі взаємного і сталого обміну інформацією щодо підозрілих фінансових операцій;
- регулярне проведення навчань із залученням міжнародних фахівців з метою підвищення кваліфікації та набуття необхідного досвіду персоналом ПФР;
- активне використання персоналом ПФР досвіду застосування найбільш сучасних технологій, напр., таких як Захищеного веб-сайту Егмонтської групи;
- покращення операційної дієвості ПФР шляхом більш дієвої координації зусиль та взаємодопомоги між операційними підрозділами ПФР-членів.

Отже, методична і консультативна співпраця ДСФМ з фінансовими розвідками зарубіжних країн набуває все більшого значення передусім для України. Важливо при цьому дотримуватися усіх передбачених чинним законодавством застережень і прагнути забезпечити ключові завдання і стратегічні пріоритети Державної служби фінансового моніторингу

⁵ Секретаріат надає адміністративну допомогу в діяльності Голів ПФР, Комітету Егмонтської групи та робочим групам. Дана структура знаходиться в Торонто (Канада).